



# ЗАМАН



Газета издається на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: [gazeta.zamankbr.ru](http://gazeta.zamankbr.ru)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ  
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА  
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

**Кенгеш**

## Къурулуш бѣлюмню айнытыу соруула сюзюлгендиле

*КъМР-ни Башчысы Казбек Коков видеосвязь амал бла стратегиялы сессияны ишине къатышханды, аны Россей Федерацияны Правительствосуну Председателини орунбасары Марат Хуснуллин «Сколково» инновация араны мурдорунда бардыргъанды, деп билдиреди КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.*



Марат Хуснуллин жыйылыу-гъа къатышханлагъа къурулуш эм жашау журт-коммунал мюлк бѣлюмню 2030 жылгъа дер айнытыу бла байламлы стратегияны кѣргюзтгенди.

Ол къыралны оноучулары салгъан борчлагъа, тюрлю-тюрлю бѣлюмде специалистле жыйган аналитика билдириулеге эм регионла кѣргюзтген предложениялагъа кѣре къуралгъанды.

Сессияда миллет проектле къалай бардырылгъанларына, бек алгъа жашау журтланы ишленгенлерине эм аланы тѣгереклерин тапландыруу не халда болгъанына къарагъандыла.

Регионланы таматарларына ала оноу этген жерлени комплексли айнытыу къалай боллугъуна эс бургъандыла. РФ-ни Правительствосуну вице-премьери жерлени айнытыуда планланы тынгылы жарашдырыгъа, шѣндюгюлю цифралы технологияла-

ны сингдирирге, къурулуш бѣлюмде тыш къыралладан келтирилген керек затланы кесибизникиле бла алышындырыгъа кереклисин айтханды.

Казбек Коков сессияны итогларына кѣре, къурулуш бѣлюмде эм жашау журт-коммунал мюлкде алынган стратегия регионланы ишлеринде магъаналы документледен бири боллукъду дегенди.

«Бизни барыбызгъа да Россейни Президенти салгъан баш борчладан бири – адамланы жашауларыны болумларын игилендириудю. Бек ышанама, ол салынган борчланы бла эм белгиленген планланы бизни республика толтурлугъун», – деп чертгенди республиканы оноучусу.

Къабарты-Малкъар Республиканы жарыкъландырыу эм илму министрени юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

### УКАЗЫ

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Конституциясыны 81-чи статьясыны «г» пунктуна тийишлиликде **ЕЗАОВ Анзор Клишбиевични** Къабарты-Малкъар Республиканы жарыкъландырыу эм илму министрени къуллугъуна салыргъа, аны болжал халда толтургъан къуллукъдан эркин этип.

2. Бу Указ анга къол салынган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы  
**К. КОКОВ**

Нальчик шахар,  
2022 жыл  
16 сентябрь, №89-УГ

**Фестиваль**

## Нальчик жаш тѣлюге къонакъбайлыкъ этгенди

*Республиканы юбилейин эм Россейни халкъларыны маданият хазналарыны жылын белгилеуюню чеклеринде Нальчик шахарда Шимал - Кавказ жаш тѣлю фестиваль ачылгъанды. Жыйылгъанла эм алгъа «Махтаулукуню ѳмюрлюк отуна» гюлле салып, Ата журт ючюн ѳлген аскерчилени атларын эсгерип, Абхазияны майданына тебиреген эдиле. Майданда уа фестивалны байрам халлы ачылыуу болгъанды. Сахнадан КъМР-ни жаш тѣлюню ишлери жаны бла министри Азамат Люев сѣлешгенди.*

Ахыры 2-чи бетдеди.



**Ахшы инсанларыбыз**

4 бет

### Мюлк тамата эм уста къураучу

*Кетенчиланы Чокуйну жашы Борисни аты республикада, андан тышында да мюлк жюрютюуюню устасы деген ангылам бла байламлыды. Ол Россейни жашау-коммунал мюлкюню сыйлы ишчисиди, Урунууну Къызыл Байрагыны орденине тийишли болгъанды.*

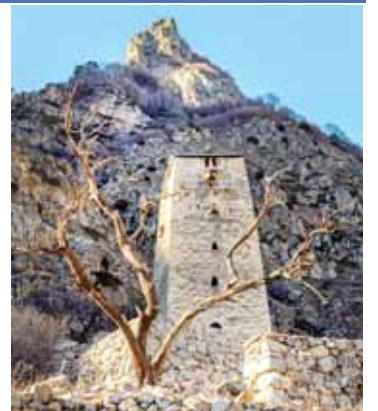


**Къайгырыу**

10 бет

*Россейде Маданият башламчылыкъланы Президент Фондун къураууну юсюнден оноу 2017 жылда этилген эди. Андан бери ол, аслам проектни жашауда бардыра, адам саны аз болгъан халкълагъа да кеслерини адет-тѳрелерин, тарых магъаналы эсгертмелерин эмда бирси аллай мекамларын, башха затларын да келир тѣлюлеге сакълап къалырларына себеплик этгенлей келеди.*

**Бурунгу журтларыбызны маданият эмда ниет къыйматларын сакълай**





## Жыйылыу

## Ал жанында – миллет кыркыауузузлуккуну жалчытыу

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Казбек Коков** КъМР-де право нязамны жалчытыу жаны бла болжалсыз ишлеп турган координация кенгешни эмда КъМР-ни Экономика эм жамауат кыркыауузузлуккуну жаны бла советини бирлешген жыйылыуун бардырганды. Анга КъМР-ни Парламентини Председатели **Татьяна Егорова**, КъМР-ни Правительствосуну Председатели **Мусукланы Алий**, КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы **Мухамед Кодзоков**, РФ-ни Президентини СКФО-да толук эркинликке келечисини аппаратында тамата федерал инспектор **Тимур Макоев**, министерстволаны бла муниципал администрациялары, право саклаучу эм надзорлуккуну этиу органлары, куч структураланы оноучулары кытышхандыла.

Жыйылыуда экстремизмни, миллетчиликни, этносепаратизмни профилактикасыны эм алгадан билиуну, дагыда аллай болумлагыа кыжауу турууну Россей Федерацияны миллет кыркыауузузлуккуну стратегиясыны бардырылыууну соруулары



сююзгендиле. Ол жаны бла тамамланган ишни юсюнден КъМР-ни миллетле эм жамауат проектле жаны бла министри **Анзор Курашинов**, Черек муниципал районну администрациясыны таматасы **Кыулбайланы Алан**, Бахан муниципал районну администрациясыны тама-

тасыны орунбасары **Фатима Оганезова** билдиргендиле. Казбек Коков таматалагыа повестканы бу сорууларына дайым эс бурганлай турурга буюрганды.

Къабарты-Малкъар Республикада информация технологиялары жаны бла, мобил байламлыккуну эм

интернет-кыолайлыккуну хайырланып аманлыккуну этиуге кыжаулукуда право саклаучу органлары асламлы информация органла бла байламлыккуну ишлеулери андан ары бардырылады. Тындырылган ишни юсюнден кесини докладында КъМР-ни ич ишле министри

**Василий Павлов** айтханды. Республиканы Башчысы кеп зат адамлагыа тюз тийишли хапар билдируге кере болганын чертгенди, аллай аманлыккуну кыжауу туруу соруулада информация эм ангылатыу ишлени кучлерге буюрганды.

Андан сора да, жыйылыуну чеклеринде предпринимательге билеклик этиу жаны бла миллет проектлени бардырыу, кырал жумушларыны тапдырыу системаны андан ары цифралы халгыа кечюру, «122» бир федерал номерни амаллары кенгертиу, пандемияны кезиунде консультацияла тапдырыу соруулагыа кыралганды. «Исси ызны» инсанлары тюрлю-тюрлю жашау маганылы сорууларына терк болушлуккуну тапдырыу бирлешген службага тюрлендирип умутлуду. Ол жаны бла тийишли информацияны билдирип КъМР-ни экономиканы айнытыу министри **Рахайланы Борис** эм КъМР-ни цифралы айнытыу министри **Ислам Ашхотов** селешгендиле, деп билдиреди республиканы оноучусуну пресс-службасы.

## Нальчик жаш тельюге кыонаккуну байлыккуну этгенди

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

- Ишибизни шухлуккуну, бир бирни ангылаулуку эм бирлик айныр ючюн деп бардырабыз да, бу мен белгилеген затлагыа жетиширигибизге ийнанам. Бююнлюкде болган огурсузлуккуну жангызда бирликке хорлаялыккуну биз. Битеу кыонаккуну, сахнагыа чыгарыккуну да кеслерини энчиликлерин ачыкларыккуну дыла. Танышыула, тенглик тохашдырыу да боллугуна ийнанам. Бу эки кюнню ичинде байламлыккуну кучленириклерини да сюзсюзю, – дегенди министр.

Тюбешиуну борчу жаш телью политикада регионла аралы байламлыккуну кучлеу, жаш адамлары ниет, тин жетишимлерин саклау эм кыбейтиуду.



Ызы бла КъМР-ни халккуну артисти Текуланы Амур «Россия» деген жырны айтханды.

Андан сора жаш телью чыгармачылыккуну кыаумла жыйылганлагыа кеслерини фахмуларын кергюзтгендиле. Ала

жырлагандыла, тепсегендиле, музыка инструментледе сокыгандыла. Аланы хар бири да, хунерликлерин ачыккуну лап, кыраучуну жюрегине жол тапхандыла.

Юч кюнню ичинде Нальчик Шимал Кавказы 10 субъектинини келечилерин жыйып, жаш тельюну маданият арасы болганды. Аланы араларында Адыгея, Дагыстан, Ингушетия, Шимал Осетия-Алания, Татарстан, Чечен республикала, Ставрополь край эмда МГИМО-ну тыш кыраллы студентлеринден кыралган келечилери болгандыла. Студентлени делегациялары сахнагыа кеслерини миллет кийимлерин кийип, кыралларыны байраклары бла чыкыгандыла. Къабарты-Малкъарны атындан фестивалгыа КъМККУ-ну студентлери кытышхандыла.

Байрамны чеклеринде кыонаккуну лагыа деп тюрлю-тюрлю конкурсла, экскурсияла да кыралгандыла. Ала республиканы ариу жерлеринде болуп, сейир табийгыатыбыз бла шагырейленгендиле.

Фестивальны жабылыуу Жашил театрда етерикди.

БАЛЛИЛАНЫ Алина.

## Кермюч

## Искусствону сюйгенлеге саугыагыа

Москвада РАН-ны Востоковедение институтуну маданият арасында коллекционер М. Тхазепловну энчи коллекциясында болган чыгармаладан «Легенды трех веков» деген кермюч ачылыккуну ды. Анда 17-19 емюрледе ишленген суратла кергюзтлюккуну дюле.

Форумга кытышыргыа сюйгенле регистрацияны етерге керек боллуккуну дула. Аллай онг «Легенды трех веков» деген сайтда эмда [info@legendi3vekov.ru](mailto:info@legendi3vekov.ru) адрес бла кыагыт жиберип жууап алыу амал бла бериледи.

Кермюч **29 сентябрьде 19:00 сагыатда** башланырыккуну ды.

Асламлы информация органлары келечилери уа аккредитацияны Институтну Информация эм информация коммуникацияла бельюмде, [navutan@mail.ru](mailto:navutan@mail.ru) электрон почта бла неда **8(903) -587-66-04** телефон номерге селешип етерге боллуккуну дула.

Кермючге кыараргыа сюйгенле аны бла хакысыз **30 сентябрьден 9 октябрьге** дери шагырейленирге боллуккуну дула.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.





Белгилеу



# «Былай тюбешуледе халкъларыбызны иш кёллюклерин бютюн ангылайса»

**Экономикада, социал сферада, культурада, билим бериуде, саурук сакълауда бет жарыкълы урунган, жетишимле болдурган 50-ге жуукъ инсаннга КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы эмда спикерни Ыразылыгы берилгендиде. Анга аталган кыуанчлы иш Парламентни межамында бардырылганды.**

Жыйылгъанланы алгышлай, законла чыгъаруучу органны башчысы **Татьяна Егорова** бу кюнледе Къабарты-Малкъар кесини юбилейин белгилегенин айтханды. «Озгъан ёмюр республиканы айныууну заманы болганды, экономикада, социал сферада, культурада алгъа уллу атламла этилгендиде. Былай тюбешуледе уа халкъларыбызны иш кёллюклерин бютюн ангылайса, тёлюени жигерликлерине ёттемленесе, аланы тугъан журтубузну, кыралыбызны саулай да айнытуда, кючлеуде ююшлерине багъа бересе», - дегенди.

Татьяна Борисовна залда алгын тёлюле салган ариу тёрелени андан ары бардырганла жыйылгъанларын чертгенди. Белгиленгенлени арасында уа эл мюлкде, кырулушда, промышленностьда, туризмде, культурада, муниципал эм жамауат кыулукулдада ишлегенле бардыла. «Сизни хар биригизни да жашауугъу энчиди, алай барыбызны да алгъа барыргъа, толу кюч бла ишлерге, сайлагъан усталыкъда жетишимли болдурургъа итениулюк бирикдиредиле. Хар биригизге да халкъгъа, республикагъа бет жарыкълы кыулукул этгенигиз ючюн журегимден

ыразылыгымы айтама. Былай иш кёллюккю себеплиги бла республиканы кюлайлы, жашнагъан регионнга айландыралыкъбыз», - деп кюшханды ол.

Ызы бла саугъалау башланганды. Алай бла жер-жерли самоуправление органны айнытуугъа салган кыйыны ючюн Лескен районну жер-жерли самоуправление советини таматасы **Аскерби Сабанчиев** КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасына тийишли болганды. КъМР-ни Парламентини депутаты – «Мобильные телесистемы» акционер обществу республикада бёлюмюню таматасы **Залиханланы Элдар** а бу бийик саугъа бла связны айнытуугъа этген кюшумчулугъу ючюн белгиленгенди.

Черек районну ара больница-сыны баш врачыны кыулулугъун толтургъан **Рахайланы Аслан** да тийишли болганды законла чыгъаруучу органны Сыйлы грамотасына. Къабарты-Малкъар кырал университетни келечилерини кыууу да билим бериуню айнытуугъа салган кыйыны ючюн белгиленгендиде. Аланы арасында социал-гуманитар институтну этнология, КъМР-ни халкъларыны тарыхы эм журналистика жаны

бла кафедрасыны профессору **Сабанчиланы Хаджи-Мурат** да.

Экономиканы айнытуугъа салган кыйыны ючюн Федерал налог службаны КъМР-де Управленин арасыны келечилери белгиленгендиде, аланы арасында **Гелястанланы Зинхара, Улбашланы Владимир** эм башхала. Агропромышленный комплексде урунганланы уллу кыууу саугъаланганды КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла. Ол санда Чегем районну ветеринария арасыны Шалушкада бёлюмюню таматасы **Малкъондуланы Исса** да. «Намыс» предприятияны башчысы **Къулийланы Маликни** уа республиканы халкъларыны культура хазналарын сакълауда кыйыны белгиленгенди.

КъМР-ни Парламентини башчысыны Ыразылыгы да берилгенди кыуанчлы жыйылууда. Аны бла тишируулары жамауат кымылдауларын айнытуугъа кюшумчулуклары ючюн **Бепайланы Роза** бла **Зоя Фокичева** белгиленгендиде. Саугъаланганланы арасында Нальчикни жер-жерли самоуправление советини депутатларыны кыууу да барды, ол санда **Балаланы Алим** эм башхала да.

Тюбешууню ахырында Татьяна Егорова саугъаланганланы энтта бир кере алгышлагъанды, алагъа жетишимле, саурук тежегенди. Тёреде болуучусу, саугъалау бирге суратха тюшюу бла бошалганды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Конференция

## Врачланы сынамыларына кюшумчулук амалла

Бу кюнледе онкологланы бла урологланы илму-практика конференциялары Нальчик шахарны 1-чи номерли шахар клиника больницасыны мурдорунда кырулганды. Аны КъМР-ни Саурук сакълау министрствосу Халкъланы шуёлукъларыны Россей университетти, Россей Федерацияны регионларыны махкемелерини радиология эм онкология жаны бла ишлерине кырагъан медицина ара, Москвада П.А. Герцен атлы илму-излем онкология институту бла бирге кырагъанды. Жыйлыугъа ишлеген врачла, онкологла эм медик студентле кюшуладыла. Аны юсюнден бизге КъМР-ни Саурук сакълау министрствосундан билдиргендиде.

КъМР-ни саурук сакълау министри **Рустам Калибатов** бусагъатда бизни республиканы огурусз халлы кёбууледен ёлгенлени кёрюмдюзю кыралда бек алашаладан бири болганын белгилегенди. Ол «Онкология ауруулагъа кыжау туруу» программаны чеклеринде онкология дис-

пансерни эм республиканы башха медицина организацияларыны материал-техника мурдорлары кючленгенлери бла байламлыды. Арт жыллада медикаментле бла жалчытуу да игиленгенди, жангы технологияла да хайырланыладыла.

- Онкодиспансерде шёндоюлю даражада лучевой терапия этиледи, дарманла бла жалчытуу да айныганды эмда жангы хирургия технологияланы хайырланып, операцияла этиуню саны эки керден асламгъа кёбейгенди, аладан асламысы эндоскопия амал бла тамамланады. Практикалы онгла кенгертилендиде, жангы препаратла чыгъарыладыла.

Былай илму-практика конференциялары бардырылуларыны хайырындан, специалистле ол онгла бла шагъарейленедиле, аланы кюлгъа аладыла. Бу эки кюннге онкология жаны бла кенг тематика киргенди, ишлей тургъан врачла ол билим бериу курсдан кеслерине кеп зат аллыкъларына да ийнанама, - дегенди **Руслан Калибатов**.

Министр жангы онкология араны кырулушу медицина болулукуну женгил тапдыруу онгларын эм кастоволулукуну жалчытырыгына ийнанганын белгилегенди, ол а адамланы жашауларын узунуракъ этерге себепликди.

Илму иш жаны бла проректор, РУДН ФНМО-ну онкология, радиология эм андрология курслары бла урология кафедрасыны таматасы **Андрей Костин** билим бериу программа Къабарты-Малкъарны врачларыны излемлерине кёре шарт кырулганын айтханды. «Повесткабыз бек байды – 10 сагъат чакълы бир лекциялы дерсле, ызы бла энчи хазырларыча лекция материалланы юлешгенбиз, ахырында алган билимге багъа бериледи», - дегенди ол сёзюнде.

Декабрьде билим бериу циклла андан ары бардырылыкълыдыла. Алагъа федерал арадан врачла да кыатышып, билим бериу-практика семинарла кюшулукудула.

АЙДАБОЛЛАНЫ Джамия.

Правительство

## Айырмалы эки шахар бла он эл ахча кюллу боллукъдула

Къабарты-Малкъарны юбилейин аталып, эллени бла шахарланы айбатландыруу эм жашиллендируу жаны бла конкурс бардырылыкълыды. Ол жаны бла оноу КъМР-ни Правительствосуну кезиулю жыйылыуунда кыбыл кёрюлгенди. Битеу да бирге министрле 12 бегимни проектин сюзгендиде.

Кенгешни премьер-министр **Мусукланы Алий** бардырганды, анга КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы **Мухамед Кодзоков** эм Парламентни спикерини орунбасары **Жанатайланы Салим** да кыатышхандыла.

Тинтилген соруулары асламы экономика бла байламлы эдиле. Биринчиден, «КъМР-ни кырал иелигинде болгъан ырысханы приватизациясыны юсюнден» республикалы законну 40-чы статьясына тюзетиуле кийирилгендиде. Жер эм ырысхы халла жаны бла министр **Аслан Тоховну** айтханына кёре, ол федерал излемлеге келишдириледи. Федерал законлагъа кийирилген тюрениулеге тийишлиликде, кыралны субъектлерини иеликлеринде болгъан ырысханы приватизациясыны прогноз планын кырау федерал жууаплыкълыгъа бериледи. Алай бла бу болум республикалы закондан кетерилгенди.

Кыралны иелигинде болгъан бир-бир объектле муниципал кыралыулагъа берилгендиде. Министр билдиргенича, сёз ясли кыауумланы межамларыны бла алада оборудованианы юслеринден барады. Алай бла Бахсанда бла Дыгулыбгёйде эмда Жангы Малкъарда объектле муниципал власть органны иеликлерине ётдюрюлгендиде.

КъМР-ни 100-жыллыгын белгилеуню чеклеринде республиканы эллерин бла шахарларын айбатландыруу эм жашиллендируу жаны бла конкурс бардырылады. Кырулуш эм жашау-журт коммунал мюлк министрни кыулулугъун толтургъан **Астемир Унажовну** билдиргенине кёре, анга КъМР-ни Башчысы да ыразылыгын айтханды. Конкурсну башламчысы Жер-жерли самоуправление органны совети бла министрстводула.

Бу жумушланы жашауда бардыруу жаны бла комиссия да кырулганды. Хорлагъанланы саугъалау гъа республиканы резерв фондундан 5 миллион сом бёлюнеди. Айырмалы 2 шахар бла 10 эл сайланырыкъдыла: шахарла 500 мингишер сом, элле уа 400 мингишер сом бла саугъаланырыкъдыла.

Конкурсну 1 ноябрьге дери бошаргъа белгиленеди. Болсада **Мусукланы Алий** алгъаракъ бардырыргъа, жылны ахырына дери кытханла ахчаны тийишли жумушлагъа кыратыргъа заман берирге кереклисине эс бурганды.

КъМР-ни кырал эм жер-жерли самоуправление власть органны жашау-журт коммунал сферада тамамлагъан ишни халкъгъа ачыкъ этиуню эмда жамауат контролну низамы да кыбыл кёрюлгенди. Ол жаны бла бегимни проектин Кырулуш эм жашау журт коммунал мюлк министрство хазырлагъанды. Астемир Унажов ангылатханыча, жашауда бардырылган жумушланы халкъгъа баям этиуню жорукълары, билдириуле басмаланырыкъ асламлы информация органны тизмеси да хазырлангандыла.

Республиканы бюджетинден муниципалитетлеге ЖКХ сферада жумушланы тамамлау гъа субсидияла бёлюу программаны чеклеринде Кёнделенде Терешкова атлы орамда суу бла жалчытуу объект ишленирикди. Анга 1,2 миллион сомдан аслам керекди, аны жартысы республикалы бюджетден бериледи, кыалгъанын муниципалитет кеси тёлерикди. Программа «КъМР-ни халкъын жашау журтла эм коммунал жумушла бла жалчытуу» кырал программаны чеклеринде бардырылады.

Мусукланы Алий бу ишни юсюнден КъМР-ни Башчысына тилекле келгенлерин айтып, аны кысха заманын ичинде толтурургъа кереклисине эс бурганды.

Кыйын жашау болумгъа тюшген инсанлагъа болушлукъ этерге оноу чыгъарылганды. Уруну эм социал кыруулау министр **Асанланы Алимни** айтханына кёре, ол жаны бла буйрукъну КъМР-ни Башчысы бергенди.

Жыйылыуда башха соруулагъа да кыралганды, ол санда КъМР-ни Транспорт эм жол мюлк министрствосуну Болумуна тюзетиуле кийирилгендиде. Сёз табийгъат неда техноген аварияланы хатасындан бузулгъан жолланы тапландыруугъа ахчаны жол фондну резервинден кыратыууну низамыны юсюнден барады. «КъМР-де жамауат организацияла эм граждан институтла бла байламлыкъланы юсюнден» кырал программагъа тюзетиуле да кыбыл этилгендиде.

ТОКЪЛАНЫ Фатима.



Семинар

# Сёз эллени тапландырыуу юсюнден баргъанды

*Орта кюн «Синдика» къонакъ юйде РФ-ни эм КЪМР-ни Эл мюлк министрстволары къурап аграр комплексде эл мюлккени айнытуугъа жораланган семинар-кенгеш бардырылгъанды. Анга СКФО-ну бла ЮФО-ну субъектлерини келечилери къатышхандыла, Россейни Эл мюлк министрствосуну Эллени тийрелерин айнытуу жаны бла департаментини башчысыны орунбасары Рената Бибарсова башчылыкъ этгенди.*

8,845 километрге газ да тартылгъанды, канализация ызла да хайырлангъа берилгенди. 2,2 километр узунлукъга орамлада чыракъла орнатылгъандыла. Бир школгъа, сабий садха эм маданият юйге тынгылы ремонт этгенбиз. Алты элде 2, 832 километр чакълы автомобиль жоллагъа жангы асфальт салгъанбыз.

Быйылны юсюнден айтханда, Прохладна районда спорт комплексге тынгылы ремонт этип бошай турабыз. Анда дагыда 2-километрлик суу ыз тарта турабыз. Бу районда Солдатское посёлкада 140 жерли сабий садны къурулушу кыстау бардырылады.

Бу кырал программаны 2020 -2022 жыллада бардырыуу кезиунде башда саналгъан жумушлагъа 916 миллион сом къоратылгъанды, – деп билдиргенди министр.

Дагыда жашауларын эл бла байлап, анда журт ишлерге, алыргъа суйгенлеге льготалы эл ипотека бек иги болушлукъ болгъанды. Аланы Сбербанк бла Россельхозбанк бередила. Алай бла, министр билдиргенге кёре, 2020 жылда аны бла 224 юйор хайырлангандыла. Берилген



ипотека ол жыл 489 миллион сомгъа жетгенди. Былтыр аны алгъанланы саны эки кереге кёп болгъанды. Быйыл а аны жаланда 37 юйюрге бергенди. Бёлюннген ахчаны саны да 94 миллион сомду. Сёзюн бошай, Хасан Сижажев, кенгешге къатышханлагъа жетишимли эм хайырлы ишлерлерин тежегенди.

Ызы бла уа сёз Россейни Эл мюлк министрствосуну Рената Бибарсовагъа берилгенди.

– Бу эки кюнню ичинде баш борчубуз сизде болгъан соруулагъа, жарсыулагъа тынгылап, алагъа жууапла беридю. Сиз кеси регионларыгызгъа къайтханда, ишигизни тап къурачча, аллыгызгъа келгенлени сорууларына тийишли жууапла

берирге керексиз. Аны себепли кенгешни чеклеринде битеу белгиленген темаланы тынгылы тинтирикбиз. Тири къатышыргъа чакъырама барыгызны да, – дегенди ол.

Энчи эс жыйылгъанла эл мюлккеле ишлерге адамла жетишмегенлерине бёлгенди. Андан тышында, эл туризмни айнытууу да сюзгенди. Семинар кесини ишин тюнене бошагъанды.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Эки кюнню ичинде бардырылгъан кенгешни ишин ача, КЪМР-ни эл мюлк министри Хасан Сижажев сёлешгенди. Ол республика къонакълагъа къачан да ыразы болгъанын билдирип, арт эки-юч жылда да регионда эллени эм эл мюлккю айнытуу жаны бла къаллай ишле бардырылгъаныны юсюнден билдиргенди. Ол энчи чертип «Эллени комплексли айнытуу» деген программаны кыралны айныууна ахшы себеплик этгенин айтханды.

– Эллени эм аланы жерлерин айнытуу бююнлюкде бек магъаналыды. Нек дегенде кыралыбыз аш-суу жаны бла ол заманда жалынчакъ боллукъ тыйюлдо. Сёз ючюн, Къабарты-Малкъарны алып къарасакъ, мындагы халкъны жарымы элдеде жашайды. Ол программаны хайыры бла биз озгъан эки жылда 15 километр чакълы суу ыз тартханбыз. Суу чыкыгъан эки уллу скважина ишленгенди. Андан сора да,

Борис 1942 жылда Булунгуда туугъанды. Атасы Улуу Ата журт урушка кетип, андан къайтмагъанды. Алай бла анасына, Чыпчыкъланы Юзейрни кызы Шарипагъа, андан ары бек кыйын тышгенди төрт сабий бла. Болсада, халкъ бла кёргенинг – байтамал дегенча, башхала кётюрген сынауу ол да айыпсыз кётюргенди.

Алай бла сабий жылларын Борис ата журтундан узакъда, Къыргъыстанны Ош областыны Наукат районуну Конзавод элинде ётдюргенди. Аны юйюрге бери алгъаракъ къайтханды – 1956 жылда, азатланыуу хапары эшитилгенлей окъуна. Ол жылланы эсине тышюре, Борис ол заманда тау элдеде болгъан тозурауу тызетирге жаш, къарт да къарууларын аямай кюрешгенлерин айтады. «Булунгугъа жол жокъ эди да, биз, жаш адамла, бек къаты ишленгенбиз аны болдургуа. Ол себепден, элни ишинден айырылмай, заочно окъургъа тышгенди Къабарты-Малкъар кырал университетинде зоотехникге», – дейди ол.

Алай болмай да къалай боллукъ эди, элни жаш төлюсю аны кесини комсомол башчысына айырса. 1959 жылда, эл клуб жангыртылып, ишлеп башлагъанлай, анга таматалыкъ да ол этгенди. 1960 жылда уа элни жамауаты Борисни Эл советге председателге кёрюзтгенди. Ол күүлукъда Кетенчи улу эки жыл ишленди. Аны ол заманда партиягъа алгъандыла. Айхай да, аллай жаш адамны (жыйырма жылында!) партиягъа алыу сыйдам ётмегенди, анга ышанмагъанла да болгъандыла, алай а элини ийнаныуу, аны сыймеклиги хорлагъандыла, таукел да этгенди аны. Ызы бла Борисни элде партия комитетни секретарыны күүлугъуна салгъандыла.

1966 жылда уа аны Дондагы Ростовда Бийик партия школгъа ийгенди. Ол анда Чабдарланы Къасымны жашы Борис бла бирге төрт жыл окъугъанды. Андан къайтхандан сора, 1970 жылда, аны Быллым элни ара мюлккюне председател этип ийгенди.

Анда ишлеген заманын Борис жашауунда бек магъаналыгъа санайды. «Огъурлу адамла эдиле быллымчыла, ишни сыйгенле, таза ниетлиле, бир бирине онг излегенле. Хобустаны жангы салып башлагъанда, башха жерледе ол юч жюзге окъуна жетмегенде, ала бир гектардан 900 центнер алгъандыла.

Полевод бригаданы таматасы Афашокъланы Нафисат ма ол жетишимлери ючюн Ленинни орденине тийишли болгъан эди. Къудайланы Азиз, Афашокъланы Хафисат бла Исмайыл, дагыда төрт-беш адам а майдалла алгъандыла. Ма алай ишленгенди», – деп эсгереди

## Ахшы инсанларыбыз

# Мюлк тамата эм уста къураучу

*Кетенчиланы Чокуйну жашы Борисни аты республикада, андан тышында да мюлк жюрюкюню устасы деген ангылам бла байламлыды. Ол Россейни жашау-коммунал мюлккюню сыйлы ишчиси, Урунууны Къызыл Байрагыны орденине тийишли болгъанды.*

ди Борис ёхтемлик, ыразылыкъ бла. Таматаны кесине да мюлккю не жаны бла да бийик кёрюмдюлю этгени ючюн Урунууны Къызыл Байрагыны орденин бергенди.

Мюлкке төрт минг эчки, төрт жюз тууар мал, юч жюз ат, ууакъ аякъллы малладан да жыйырма алты мингден аслам болгъанды. Бир заманда иели кыйланы саны юй башындан бешден озмасын деп, аллай бегим чыгарылгъанда, быллымчылада уа аланы санлары онсегиз мингге жетгенди, дауур да чыгаргъан эдиле, азайтыгъыз деп, алай а жамауатны акъыллылары ол болумда да мал туууна, андан кыралгъа келген хайырны магъанасын иги ангылагъандыла. Алай бла Борис жаш башы бла элни ачитмазгъа кюрешгенди.

Малкъар халкъ ата журтуна жыйылгъандан сора бек кыйыны кышлыкъ, жайлыкъ жерлени арха къайтарыу болгъанына киши даулашмаз. Ол жерле, башха малланы санамасанг да, төрт минг эчки ёсдюрген совхозгъа бек магъаналы эдиле. Къышда кышлатыр,

жайда отлатыр жеринг болмаса, къалай бла мал тутарыкъса? Башха иели болгъан кышлыкъланы арха къайтарыу неден да кыйын болгъанды, алай а анга ол иште Ростовда биргесине окъугъан, арта Москвада эл мюлк жаны бла күүлукълада ишлеп тургъан нёгерлери бо-



лушхандыла. Алай бла ол Быллымгъа ма аллай хан саугъа этгенди. «Ёзденланы Чолпан бла Тилланы Жумаку, Къудайланы Азиз бла Жагъафар, Байсолтанланы Жамал, башхала да малланы Жылы-Суугъа элтип, анда кютгенди. Тузлукъ кышлыкъда да юч минг мал тургъанды. Арта аланы Губасантыгъа сюргенди, – деп эсгереди Кетенчи улу. – Жаш адам эдим, таматаладан сурагъанма акъыл. Мусукаланы Шамсагъа, Мурачаланы Аубекирге, Афашокъланы Сюлеменнге, Къумукъланы Муссагъа, башхалагъа да бек ыразыма, кёп эсли сёзлерин эшитгенме, билеклик этгенди манга. Тилланы Тяпадан эшитгенме, ол манга дери болгъан ишти. Кичиу малланы ол дарман болмагъан заманда малчыла, ол да ичлеринде болуп, Кичибалыкъ, Хабаз, Схауат башы бла Тамбукан кёлге сюргенди. Жолда суу бермей баргъандыла. Кёлге жетгенлей, малла ол суудан ичип, алайда жатхандыла. Эрттенликке жагъа аладан чыкыгъан къртладан чыммакъ-акъ болуп къалыуучу эди деген эди акъсакъл...»

Онеки жыл ишленгенди Быллымда мюлк тамата болуп Борис. 1978-1979 жыллада, тау элдеден биринчи болуп, Быллымгъа газ да тартылгъанды. Ол ишни болдурар ючюн, Кетенчи улу кёп айланганды, Москвада, Залийханланы Михаил бла Кисловодскда да, болушур адамланы излеп. Жаланда теплицала этебиз деп къурагъан проектни бергенде, къол салыннганды аны къагъытына.

1982 жылда кетгенди андан Борис. Ол заманда аны Элбрусда «Интурист» агентствогъа чакъыргъандыла. Ол анда бир бёллюмю таматасы болуп, сегиз жыл ишленгенди. Андан сора аны Нальчикде «Декоративные культуры» совхозгъа тамата этгенди. 1990-чы жылда битеу кыралгъа да сынау кезиу болгъанлары белгилиди. Алай а сынауу болгъан оноучу ишин къурай билгенди. Хвойный тереклени эм юлкюлени ёсдюрюу бла айтылгъанды ол мюлк. Аланы ёсдюрюуде контейнер амалны Борис биринчи болуп хайырланганды республикада. Ол амалгъа кёре ёсдюрюлген битимлени бир жерден башха жерге кётюргенде, тамырлары бузулмайды. Андан сора да, аланы кезиу-кезиу сатып, жылны ичинде жангыларын ёсдюрюрге да ахшы онгла чыкыгъандыла. Алай бла бизде тамыр этген тереклени бла юлкюлени Россейде, андан тышында да излейди, сурайдыла.

Борис анда ишлеген заманда предприятие Дондагы Ростовда «Феерия цветов» деген ярмарка кёрмючде биринчи жерге чыкыгъанды. Хорламла дагыда болгъандыла – Францияда «Флоралис Интернациональ» деген кёрмючден ала диплом бла къайтхандыла, Италияда «Еврофлора» атлы кёрмючден а – кюмюш майдал бла. 2005 жылда Москвада баргъан «Гюлле» атлы онбиринчи халкъла аралы кёрмючде жюри, гюл-декоратив продукциялары бек аламан болгъаны ючюн, алагъа алтын майдалны тийишли кёргенди.

Андан кетгенден сора Борисни республикада Уучу мюлкке чакъыргъандыла ишлерге. Ол анда бир къауум заманы таматаны орунбасары болуп тургъанды. 2008 жылдан бери уа солуудады. Огъурлу бетинден жылыу ура, ушакъ нёгерим келген жолуна ыразылыкъ бла къарайды.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.



18 сентябрь – Агъачча ишлегенлени кюнү

## Баш борчларына кьудуретни сакълауна санайдыла

Элбрусда агъачла тогуз минг гектардан аслам жерде ёседиле. Минги тауну кьарлы этеклерича, аласыз да Шимал Кавказны эм ариу жерин эсинге келтирген кыйынды. Алгъа жыллада, бююн да аланы кьорюрге суйген адамла алай кеп болгъанлары сейир туююлдо – бийик нарат эм кыйын терекле, гюллю, тюрлю-тюрлю битимли тикле инсанны эсин бийлей, келюн нюрден, жарыкдан толтурадыла. Былайда агъачла, тамырлары бла жерни кючлеп, таулары сакълагъанларын, курт юзюлгенни бла ташла тюшгенни хатасын азайтханларын да белгилерге тийишлиди. Аны

рургъа эркиндиле. Алайлада кьонак юйле, ашханала, тюкенле, канат жолла орналыпдыла, аслам турист маршрутла бла тау-лыжа жолла бардыла.

Табийгъатны кьоруулау жаны бла тау инспекторла энчи эсепде Бахсан ауузуну огъары жанын тутадыла, анда турист-солуу объектле асламдыла. Элбрус лесничество да ишин мында тамамлайды, аны кьарауунда Нейтринодан Азаугъа дери жерди – битеу да 37 минг гектар. Адамла эркин этилмеген жерледе от тиргизмезча, тереклени кесмезча, кир-кипчикни кьоюп кетмезча ала патрульгъа дайым чыгъа-

Солуу жерледе, агъачлада, жолланы тийрелеринде тазалыкны тутаргъа волонтерла, жер-жерли мектеплени окьуучулары болушадыла, ала жыл сайын экология акциягъа кьатышадыла.

Табийгъатда ишлеуде эм ауур жумушла кыйын болумланы кезиулерине тюшедиле. Кьаты жауунла, боранла, аяусуз ургъан желле жер юзюлюге, ырхылагъа, куртлагъа келтиредиле. Ала тереклени тамырлары бла чыгъарадыла, агъачланы ичи багушдан толады, аны хатасын ан а тереклени саны азаяды. Миллет паркны ишчилери жыл сайын жууаплы болгъан участкаларында жерни тазалау, тереклени орнатуу бла кюрешедиле. Кьургъакъ тереклени, бутакъланы кесип кетердиле, алай бла агъач ауругъан, эски битимледен тазаланады. Лесопитомникде урлукъла ёсдюрюледиле, артда мингле бла саналгъан жаш наратчыккъа керекли жерледе орнатыладыла.

Агъачланы от тюшюуден сакълау да миллет паркны келечилерини баш борчларындан бириди. Инспекторла бу жаны бла тамамлагъан иш ахшы эсепле болдурады: паркны тийресинде от тюшюу бла байламлы кыйын болумла аз чыгъадыла. Жаннган жерни ёчюлтюрча да битеу керекли техника, оборудование бардыла.

Миллет паркны табийгъатны сакълау жаны бла бёлюмюне башчылыкны директорну орунбасары Залим Едоков этеди. Огурлу ишни тамамлаугъа кыйын тамата инспекторла Къайгырмазланы Юсюп, Гюлюйланы Дуда, Ёзденланы Белял, кьырал инспекторла Нёгерланы Казбек, Мухамат Кайтуков, Байдаланы Хаким, Сотталаны Закерия, Уяналаны Магомед, Жаппуланы Рашит, Кульчаланы Хабибулла, Жаппуланы Алий, Хаджиланы Солтан, Ахматланы Рамазан, Ризаланы Джемалдин саладыла.

Паркны ишчилерини кёл салып урунганларыны хайырындан Минги тауну агъачлары мында жашагъанланы, солургъа келгенлени да кёллерин кетюредиле, кьууандырадыла, таза хауа бла солургъа онг бердиле.

Анатолий ТЕМИРОВ.



бла да чекленмей, ала хауаны тазалаугъа да уллу кьошумчулукъ этедиле.

Хар инсанны борчу уа бу кьадар байлыкны сакъларгъады, келлик телюлеге ётдюрюгеди. Аны 1986 жылда сентябрьде кьуралгъан «Приэльбрусье» миллет парк толтурады. Аны келечилери, мында битимлеге кьарагъанларын тышында, агъачны жангыртыу эм кёбейтиу бла да кюрешедиле, аны бла бирге анылатыу ишни да бардырадыла. Тау курортда солургъа излеген хар адам парк талай кесекге юлешингеннин, аны кёбюсю заповедный эм энчи кьоруулауда болгъан жерге саналгъанын билирге керекди – алайда не тюрлю ишни да бардырыгъа жарамайды.

Туристле бла экскурсантла, эл мюлк бла кюрешген адамла жумушларын солуугъа бёлюннген жерледе толту-

дыла. Табийгъатда солугъанла бузукълукъ этгенлерине энчи оператив кьауум кьарайды, терсликери ачыкъланганла административ жууаплыккъгъа тартыладыла. Огъары Бахсанда бла Огъары Малкада лесничествода да иш ол халда бардырылады.

Миллет паркада айтханларыча, жууапха тартыу табийгъат байлыкъланы толусунлай сакъларгъа азлыкъ этеди. Аны ючюн кеси заманында, бусагъатда да лесничествода туристле солургъа келгенде чурумлагъа тюбемезча, аны бла бирге уа низамны да бузмазча мадарла этедиле. Турист маршрутла болгъан жерледе бивуакла, табийгъатда ауузланырча эм тегерекге кьарарча майданла ишленгендиле. Турист объектле, ашханала бла тюкенле болгъан жерде экология кьоркьуусузлукъ бузулмазча бардырылады.

Сурат этюд

## Нарт уя

Хасания бла Герпегеж ортасында тегерегин кьалын агъач басып тургъан бийик сырт барды. Герпегежден Хасания таба келе, кёллени кьатларындан кьарасанг, ол бютюн туура кьорюнеди. Аны онг жанында кыйырдагы башына Нарт уя дейдиле.

Буруннгуда алайда нартла жашагъан хапар жюрюйдю. Артда уа абирекле тургъандыла ол тийреледе.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.



Айбатпандырыу



## Зыгытланы орнатадыла

«Агъачланы сакълау» федерал проектни баш магъанасы Россейде табийгъатны эм уллу байлыкъларындан бирин – агъачны сакъларгъа эм айнаытыргъады. Аны чеклеринде 2024 жылгъа дери кьыралда кесилген тереклени орунуна аллай бирин орнатыр мурат этиледиле.

«Агъачланы сакълау» федерал эм «Экология» миллет проектлеге кере быйыл тийишли ишлеге Федерал бюджетден 8638,5 минг сом (субвенция) бёлюннгенди. Ахча агъачланы жангыртыу бла байламлы тийишли ишлеге кьоратылгъанды.

Алай бла жыл башланганлы 95,2 гектарда агъач мюлкледен тереклени санын ёсдюрюрча мадар этилгенди. Ол санда 100 гектар жууукъ жерде жаш терекле орнатыл-

гъандыла, 900 чакълы бир агротехника ишле тамамлангандыла, 4 гектарда битимлени салырча жер хазыр этилгенди, 50 гектарда кьошакъ халда терекчикле орнатылгъандыла эм 57 гектарда да игилендириу, тапландырыу жумушла бардырылгъандыла.

Сагъынылгъан кезиуде, агъачланы ёртенден кьорууларча жангы техника бла оборудование алынмагъанына да кьарамай, хата жетмезча агъашчыла участкаларына кёз-кьулакъ болгъанлай турадыла. Ол санда аслам эс профилактика ишге да бурулады. Адамла бла тюбешип агъачда от этерге, жууукъда орналгъан мюлклеринде кьауданны кьюдюрюрге жарамгъанын да кьатлап айтып аныгылатадыла.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Ачыкъ дерсле



## Табийгъатха – аяулу кёзден

Кеп болмай Кьабарты-Малкьарны бийик-тау заповедникни 46-жыллыгына жоралап школчулагъа экология бла байламлы ачыкъ дерсле бардырылгъандыла. Анда баш тема республиканы кийик табийгъатыны тамашалыгы болгъанды. Анга районладан бла шахарладан юч жюзден аслам сабий кьатышханды.

Проектни магъанасы жаш адамланы экология жаны бла культураларын кетюрюрге, ол санда табийгъатха аяулу кёзден кьараргъа эм аны айнаытугъа кьошумчулукъ этерге юйретиргеди. Дерследе школчула заповедникни тарыхыны, магъаналылыгыны, ишини, мында жашагъан жаныуарланы, кьанатлыланы эм битимлени юсюнден билгендиле. Ол санда «Кызыл китапны» келечилери бла да шагъырейленгендиле.

Жаш адамла бу жаны бла материалны игирек аныларча, дерсле интерактив оюнла кьу-

рау халда бардырылгъандыла. Ол себепден бир жанында кьалгъан болмагъанды, сабийле, кеп жангы затха тюшюнюп, билимлерин ёсдюргендиле.

Дерслени Нальчикни, Атажукинону, Звёздныйни, Прохладнаны школларындан бла гимназияларындан устазла бла окьуучула кьурагъандыла.

Бусагъатда табийгъатны сакълау адам улугъа эм уллу жарсыуладан бириди. Ол себепден быллай акцияла жамауатны, бютюнда жаш адамланы юйретиуде ахшы себеплик этедиле. Алай эсе, тамблагы кюнде экологиягъа кыйгырлыккъла да табыллыккъдыла, жылдан-жылгъа проектге аслам адам кьатышханы уа анга шагъатлыккъды.

ТОГЪУЗАЛАНЫ Лейла, КьМР-ни бийик-тау заповеднигини экология жаны бла жарыкъландырыу бёлюмюню таматасы.



## Кыайгырыу

Бурунгу журтларыбызны маданият  
эмда ниет кыйматларын сакълай

Россияда Маданият башламчылыклары Президент Фондун кырауу юсюнден оуо 2017 жылда этилген эди. Андан бери ол, аслам проектни жашауда бардыра, адам саны аз болган халкылакта да кеслерини адет-төрелерин, тарых магъаналы эсгертмелерин эмда бирси аллай мекамларын, башха затларын да келир төлөлеге сакълап кыалыларына себеплик этгенлей келеди.

Огъарыда сагъынылган фондну проектлеринден бири уа «По зову предков» деген ат бла бардырылады. Ол быйыл да кыралган кезиуде уа бизни Кюнюм элни тарых-архитектура хазнасын сакълаган фондубуз ол эришиуге кыатышырга сыйгенин билдирип, заявка берген эди. Эсгерте кетейик, Кюнюм Огъары Малкыарны эски элдерини арасында эм уллугъа саналганды, анда халкыбыз зор бла тууган жеринден Орта Азияга кечюрюлгюнчю дери уа отуз юч тукымдан тогуз мингден аслам адам жашаганды, деп билдириледи тарых источникледен.

Кюнюм эл бла байламны ишни бардырган фондну келечиси Жан-

районну школчуларыны арасында «Мени юйюрюмю кючлю жери» деген темага эссе жазарча конкурс кыраганды. Апрельден майга дери тогузунчу-онбиринчи класслага жюрюгенле интернетни хайыры бла ишлерин жибергендиле. Аланы саны уа жюзден аслам болганды.

Эсселеге устазладан, композиторладан, журналистледен, театрда ишлегенледен кыралган жюри кыараганды. Хорлаганла да сайланып, юч алчы жерге чыкыганлага саугъала берилгендиле. Дагыда эм ахшы жазылган он эссе бирге жыйышдырылып, ала Нальчикде жыйымдык болуп басмалангандыла эмда мектептеге, устазлага, окуучулага да юлешингендиле.

Андан сора да, фонд проектге кыатышыр ючюн сагъынылган районну школларында малкыар халкыны архитектурасыны тарыхыны юсюнден он дерс бардырганды. Ала «Малкыарны бурунгулу кыоруулачулары» деген тема бла озгандыла. Дерследе окуучулага эртегили кыалаларыбызны, аланы кыалай, не заманлада ишленгенлерини юслеринден айтылганды.

быллай уллу жумушха юлюшлерин кыошарга кеслери ыразы болгандыла.

Дагыда былайда бир затны чертирге тийишлиди – школланы администрациялары бу дерслеге сагъатланы белгенлерин. Бир-бирлери уа, сабийлени сейирлерин керюп, жаланда бир угъай, талай дерс окуна берирге суйгендиле.

Конкурс бла байламлы фонд бардырган ючюнчю уллу иш а халкыбызны архитектурасыны, тарыхыны, маданиятыны юслеринден материалла жыйыу болганды. Ала окуучулары эсселеринде, келден жазмаларында тюбеген сейир шартланы да алып, хайырлангандыла.

Бизги бла уа, саулай да жыйышдырылган материалланы тийишдирип, Кюнюм элни мурдорунда таулу юню бурунгу заманда кыалай болганын интернетни болушлугу бла керюрге, билерге да онг берген виртуал музей кыралганды. Бек сейири уа – бу мезейде эртегили Кюнюм элни саулай да тийрелери, анда болган кыалала да тарихлеге (оцифровка) кечюрюлгендиле. Алай бла уа адам кыайсы орамны не да кыайсы юню излесе да, ол амалны болушлугу бла аланы терк эмда ажашдырмай, интернет бла табарыкды. Аны бла бирге уа бурунгулу таулу юню ичи, турмушу кыалай болганын билаллыкды эмда сезаллыкды.

Тийрелени бла мекамланы тарихленген халга келтирилгенлери уа дагыда аланы бююнлюкте не халда болганларын толусунлай ачыкылау эмда мындан арысында аланы андан бек тасха тюшюрмей сакълау бла да байламлыды. Аны бла бирге уа, онг болуп, аланы жангыртыр амал чыкыган заманда да ала белгили болурча.

Андан тышында да, музейни кыурай туруп, кекден, жерден, жан-жанындан да элни аслам сураты алынганды, видеосъемкала этилгендиле. Башхача айтханда уа, IT-технологияла жаны бла уллу иш тамамланганды. Аны себепли фонд саулай да этилген жумушлагыа кыатышып, кеслерини юлюшлерин кыошханлагыа ыразылыгын да билдиреди.

Фондну баш мураты уа бек осал болмаган, ахырысы бла бузулуп кетмеген юйлени жангыртыуду. Аны бла бирге уа аланы мындан ары оюлмазларына, келир төлөлеге сакъларына кыайгырыуду. Ала не тийреде кыайсы тукымну адам-



лары жашаганларын да кыартладан, бирси хапарлары болганладан соруп да тохташдырадыла. Эндиге дери бир юню мекамны тапландырылганды, экинчиси да кыолга алынганды. Кыурулуш ишле энчи адамланы болушлуклары бла этилгендиле.

Музейде кыалаланы виртуал халда жангыртырга себепликни уа эртеде Черек ауузга келген жолоучулары, археологлары, архитекторлары башха-башха заманлада жазган эсгертиулерине, схемаларына керен этилген чертежа беребиле. Аланы болушлуклары бла мекамланы жаланда тышларыны угъай, ичлерини керюмдюлери кыалайла болганларын, халк ол кезиуде жашау турмушунда не затланы хайырланганын билерге, керюрге да онг боллукды.

Сафият а, фонд кырал даражалы эришиуге кыатыша туруп бардырган ишни юсюнден айта, ала ёсюп келген төлөню тарых магъаналы затлага сейири болганын эсегенлерин чертгенди. Жашланы, кызыланы да бир-бирлери Огъары Малкыарда алыкыа бир кере болмаганларын билдиргендиле, аны керюрге суйгенлерин да. Дагыда аланы асламысы волонтерла болуп, быллай жумушлагыа юлюш кыошарга талпынганларын айтханды.

Алай эсе уа, ол жаш адамларыбыз ёз миллетлерини тюненеги кюнюм билерге, унутмазга эмда сакъларга, тамблагы жашауун а айнытырга излегенлерини белгисиди. Фонд да ишин бардыра, ёсюп келген төлөню тарых кыйматлы затларыбызга сейирин кыозгаяла эсе, ол ызлаган жол мындан арысында да кесини магъанасын берликди.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.



гуразланы Сафият бизге билдиргенге керен, ол (фонд) бу конкурска кыатышып, грантха да тийишли болганды. Аны себеплиги бла кыатхан төрт жюз мингден аслам ахча уа тюрлю-тюрлю жумушланы бардырыуга, музейни кыурауга хайырланылганды.

Алай эсе да, эм алга эришиуге кыатышыр ючюн, биринчиден, фонд кеси Черек

Аланы (дерслени) мектептеде жаш педагогла - Огъары Малкыарны Абайланы Мисост атлы экинчи номерли мектебини устазлары Атабийланы Альбина бла Муртазланы Ахмат бергендиле. Аслам материалны ала кеслери хазырлагандыла, фонддан алып хайырланганлары да болганды. Бу устазла фондну ишине волонтерлача кыатышып,

## Юйрениуге

## Кыйын болумлада ачымазча

Бу кюнде республикада «Кыоркыуусулукну школу эм сабий солуну кыоркыуусулугун жалчытыу» битеуроссей сабий-жаш төлю кымылдауну юйрениу-жарау этиу жыйылыулары болганды. Аны чегинде форумга «Кыоркыуусулукну школу» ара советини, МЧС-ни КЪМР-де Баш управлениясыны келечилери, кымылдауну кыыралны бирси регионлада белюмлерини келечилери, устазла кыатышхандыла.

Форумну биринчи кюнюнде жыйылганла школну республикада иши бла шагъарейленгендиле, ызы бла эки кюнде жарау халда жолоучулукга чыкыгандыла, «төгерек стол» бардыргандыла, сабийлени жай солууларын кыураганда кыоркыуусулукну жалчытыуну амалларын сюзгендиле эм аны юсюнден методика эсгертиулерини

бла кытапчык жарашдыргандыла. Ала «Эсгериню вахтасы» патриот акцияда да болгандыла, 1942-1943 жыллада Минги тауну кыоруулай ёлген совет аскерчилени эсгертмелерине гюлле салгандыла.

Ведомствону регионда белюмюню пресс-службасындан билдиргенлерича, форум «Кыоркыуусулукну школу» кымылдауну келечилерини сынамыларын ёсдюрюге себеплик этгенди. Аны кезиунде чыгарылган методика пособие кыйын болумланы кезиунде инсан кесин тюз жюрютюрча не этерге кереклисине да юйретедиле. Ахшы сынамыны жайыу, устазланы бу жаны бла усталыкларынын ёсдюрюю а сабийлени саулуларына чып тюшоуден, кыйын кезиуде аланы жашауларын сакълауга уллу себеплик этерикдиле.

КУЛЧАЛАНЫ Зульфия.





Магъаналы ушакъ

# «Окъуп башлагъан сабийге репетитор керек туйюлдю»

– Жанна Дугуевна, ким окъутады бюгюнлюкде бизни сабийлирибизни башланган класслада? Сиз алааны кыалай хазырлайсыз?

– Бизни университетде башланган класслада устазла болур ючюн, бакалавр программага кере тёрт жыл окъургъа керекди. Студентле педагогика, психология, орус тил, математика, тегерекдеги дуния, англиз тил, тарых – битеу бу предметлени кеслерин да, бек башы уа, алааны сабийлеге кыалай юйретирге керек болгъаныны методикаларын окъуйдула. Устазны иши бек кыйынды, аны себепли саулукъларын кыалай сакъларга боллугъуна аталган предметле да бардыла.

Студентлирибизни асламысы бакалавриатдан сора магистратурага да барадыла. Магистратурада дерсле тышден сора башланганлары себепли, окъууну иш бла бирге бардырадыла.

Бек башы уа – биз практикага аслам эс бурабыз, алгын заманла бла тенглешдиргенде, студентлени школда турган заманлары кёбейгенди, харыйыкъдан бир кюнню ала класслада дерсле бередила. Окъууну бошар заманларына хазыр специалистле боладыла.

– Педагогикага башха жерге баралмагъанламы келедиле огъесе ЕГЭ-де бийик баллары болгъанла да бармыдыла?

*Сентябрь. Биринчи классха келген сабийле школга юйренирге кюрешедие, атала-анала да алагъа болушур ючюн, кюллериндан келгенни аямайдыла. Биз, башланган классла бла байламлы чыкыгъан соруулагъа жууапла излей, КЪМКЪУ-ну Педагогика, психология эм физкультура институту педагогика эм психология кафедрасыны доценти, педагогика илмуланы кандидаты Башийланы Жанна бла ушакъ этгенбиз.*



– Арт жыллада бек бийик баллары болгъанла, школну алтын майдалга бошагъанла да сайлайдыла устазны усталыгын. Белгилисича, Россейде келлик жыл Устазны жылыды, школга аслам эс бурулукъду.

– Не букъдуруп кереклиси барды, башланган класслада окъуна балачыкъланы репетиторлагъа жюрютюп башлайдыла. Ол тюзюдю?

– Угъай, терсди. Атала-анала сабийлери жалаанда «бешлеге» окъусала сюедиле. Битеу акъылбалык болмагъанла бирча айнымайдыла. Кими башланган класслада осал окъуйду, кими тамата класслада, школда кыйналып билим алгъанла артда академикле да болуп кетедиле.

Биринчи-тёртюнчю класслада «юч» неда «эки» окъуна алгъанлыкыгъа, репетитор излеп башламагъыз. Юйде кесигиз да болушугъуз, школда дерследе да олтуругъуз, не болгъанын, нек окъуялмагъанын ангылагъыз. Аллай проблемаланы башланган класслада кесигиз да тамалаяллыкысыз. Гитче сабийклени школда дерследе сора репетиторлагъа, кружоклагъа да жюрютюп арытмагъыз. Ол не заманда солурукъду? Сабийни сабийлигин урларга жарамайды. Ойнарга да, мардалага кере жукъларга, кыуанып жашарга да кююгъуз. Окъуу башланганды деп, аны хар белгисин кютюп, урушуп турмагъыз.

– Быйыл Россейни Жарыкъландыруу министрствосу хуржун телефонла бла школда хайырланыргъа эркинлик бермейди. Сабий жалаанда атасына-анасына селешгенден тышында устаз берген ишни Интернет бла хайырланып эталлык туйюлдю. Сиз бу жангы жорукъга кыалай кыарайсыз?

– Ол тюздю. Окъуучула Интернетден кечюрюп хар затны, кеслери сагъыш этерге юйреналмай эдиле. Окъуу – ол, бек биринчи, кеси аллына оюм эте билиудю. Биринчи-тёртюнчю класслада устазны борчу сабийни кеси аллына окъургъа юйретиудю. Жомакъла китапны кюлуна алып, кеси окъургъа керекди, сиз а кимге бюсюрегенин, кыайсы жигитни кылыгы эрши кюрюнгенин соругъуз. Дневникде, белгиле туйюлдюле ишни башы, сабийни дунясына билимни жарыгы келгенди бек магъаналы иш. Пушкинни, Лермонтовну, Толстойну, Гетени классда окъургъа, ангыларга онг жокъду, юйде, кеси олтуруп окъуйду адам. Ол даражага атламла башланган класслада этиледиле. Атала-анала сабий бла не жангы зат билгенини юсюнден селеширге керекдиле, кюн сайын дневнигин тинтменгенлей. Окъуугъа сейри болса сабийни, иги белгиле да аллыкыды.

– Жанна Дугуевна, жарсыугъа, биринчи классха келген таулу сабийлени араларында малкъар тилде кыйналып селешгенле аз туйюлдюле. Бу болумга не оноу этерге боллукъду?

– Быйыл битеу школла ана тилден бла литературадан жангы пособияла алгандыла. Ол иш мындан ары да бардырыллыкыды. Малкъар тилде сабийле суйюп окъурча китапла керекдиле, ол барыбызга да баямды. Тилни байрамлары кыураалсала да, иги боллукъ эди.

– Сиз жаш бла кыыз ёсдюргенсиз. Ала билемдиле ана тиллерин?

– Хау, эркин селешедиле. Мен сабийлени аталары бла юйде бир заманда да орус тилде селешмейме. Андан сора да, ата юйюме, аталарыны ата юйлерине да сабийлени элтгенлей турганбыз. Ёмюрледен келген терелерибизге кере жашасакъ, хар таулу сабий аппаланы-ынналаны хапарларына тынгылап ёссе, хар зат да тап боллукъду. Шёндюгю дуняда сабий бек аздан юч тил билерге керекди: малкъар, орус, англиз. Алай башха тиллени билеме деп, кесиникин унутургъа жарамайды.

Ушакъны БАЙСЫЛАНЫ Марзият бардырганды. Сурат авторнуду.

## БИЛИМ БЕРИУ

# Иги эсепле эсленедиле

**Элбрус районну Кёнделен элини бек жаш билим бериу организациясы – Энейланы Тимур атлы 4-чю номерли мектеп – 15-чи жылны ишлейди. Ачылган кюнүнден башлап, аны устазлары сабийлени окъутууда эм юйретиуде ахшы эсепле болдурадыла.**

Озгъан окъуу жыл да анда жетишимли ётгенди. Школну директору Атмырзаланы Мухтар айтханга кере, 11-чи эм 10-чу классланы бошагъанла барысы да, ЕГЭ-ни бла ОГЭ-ни ахшы берип, битеулю толу эм битеулю орта билим алгъанларыны юсюнден аттестатла кюллу болгандыла. 11-чи классны бошагъан эки кызыны айырмалы окъугъанлары ючюн алтын майдалла бла саугъалангандыла, тогузунчу классдан ючеуленнге айырмалы аттестатла берилгендиле. Алты окъуучу Къабарты-Малкъар кырал университетте киргендиле, биреулен – Къабарты-Малкъар кырал аграр университетте, тёртеулен – техника эм медицина жаны бла орта усталык билим бериу учреждениялагъа.

Районну башха мектептеринде, мында да окъутуу ишни игилендирчя мадарла этиледиле. Гуманитар эм цифра жаны бла айнытуу «Точка роста» ара ачылганды, ОБЖ-ни бла технологияны кабинетлери керекли оборудование бла жалчытылыннгандыла. Ноутбукла, 3D принтер, манекенле, квадрокоптер, профессионал фотоаппарат алыннгандыла. Сабийлени жыл санларына, фахмуларына эм сейирлерине кере окъутурча инновациялы амалла сингдирилгендиле.

Юйретиу-суратлау пособияла, техника бла приборла, кабинетледе ишлеуню башха-башха тюрлюлери хайырланыладыла.

Жаш тёлюню аскер-патриот халда юйретиуге да уллу эс бурулады, анга жораланып дерсле бериледиле, класс эм классдан тышында тубешуле кыураладыла. Сабийле патриот акциялагъа, «Зарница» аскер-патриот оюннга кыатышадыла. Мектепни кесинде, Россейни Жигитлери Аркадий Корольковну бла Анатолий Копыркинни чакырып, «Аскерчини анасыны жюреги» деген битеу-кырал патриот акция бардырылганды. Анга бюгюнлюкде Россейни аскерде кыуллукъ этген уланлары аналары да келгендиле.

Битеуроссей эм халкъла аралы «Армия-2022» оюнланы чегинде аскер-патриот клубланы араларында Элбрус районну башчысыны кубогуна эришуле болгандыла, юнармеецлени школ отряды аны муниципал кезиунюнде хорлаганды. 9-чу классны окъуучулары жайда Терекде «Авангард» араны мурдорунда кыуралган жыйылуладан ахшы кёрюмдюле бла кыайтхандыла. Юлгюге, Жашуулары Кантемир, аскер-спорт хазырланыуда биринчи жерлени алып, грамотала бла саугъаланганды. Анга дагыда «Юнармейская доблесть»

ВВПОД «Юнармия» ючюнчю даражалы белги берилгенди.

Школну устазлары окъуучулары фахмуларын ачыкылаууга эм айнытууга, билимге сейирлерин ёсдюрюуге кыайгырадыла. Сабийле проект иш бла кюрешедиле, предмет олимпиадалада, конкурслада, фестивалылада, муниципал, район, регион, битеуроссей даражада да эришуледе кеслерин сынадыла, жетишимли да боладыла. Сёз ючюн, олимпиадалада эм «Умники Россейи», «Навигатор», «Юнга», «Занимательная химия» конкурслада хорлагъанлары эм саугъалангандыла кыуумуна Жашуулары Кантемир, Махмуд Метов, Кыудайлары Махти, Жанукулары Муслим, Балаланы Шамил, Мариям бла Малика, Бапыналаны Ражима, Геграланы Луиза, Ёзденланы Амина, Хуртулары Джамия, Сабанчылары Алина эм башхала киргендиле. «Солнечный свет» интернет олимпиадада бла Битеуроссей онлайн олимпиадада ахшы кёрюмдюле бардыла.

9-чу классны юч выпускниги «Адаптол» медико-биология школда окъуйдула, аны бошагъанлай, сертификатла аллыкыдыла, ала уа медицина билим бериу учреждениялагъа окъууга киргенде себеп боллукъдула. Ала школчулары биринчи регион конференцияларында «Методы исследования внешнего дыхания и заболевания органов дыхания» деген проектлерин кыоруулаганды-

ла. Андан сора да, окъуучула кёп диплом, майдал, грамота алгандыла.

Сабийлени 90 проценти кыошакъ билим да аладыла. «Театральный», «Умелые ручки», «Твори, выдумывай, изобретай», «Химический калейдоскоп», миллет тепсеуден кружокла, англиз тилде театр ишлейдиле. Аслам окъуучу спорт секциялада жараулагъа жюрюйдюле, бокс, тутушуу, футбол, волейбол, баскетбол, шахматла бла кюрешедиле, эришуледе хорлагъан да этдиле.

Школга дери билим бериуню юсюнден айта, Мухтар Мухадинович мектеп бла сабий сад байламлы болгъанларын чертеди.

– Школда окъутууну эсеплери сатта сабийни билим алыуга кёллендириу, аны сейирлерин айнытуу кыалай кыуралганына кере боладыла, – дейди директор. – Гитчеле мектепде жангы болумлагъа терк да, тынч да тюзелирча устазла школга дери бёлюмде ишлеуню энчиликлерине тышунедиле, алтыжыллыкъ бла жетижыллыкъ сабийлени араларында психология башхалык алай уллу болмагъаны себепли, аны дерслерине барадыла. Алай бла башланган школну бла абаданыракъланы окъутхан устазла бир бирлерини дерслерине кыарайдыла, «тегерек столла» кыурайдыла.

Педагоглары усталыкъларын, сынамыларын да белгилерге тийишлиди. Устазла



бла юйретиучюле 31 боладыла. Аладан 22-си бийик билимлери барды, кыалгъанларыны – орта. Педагогла Бечелланы Тохтохан бла Чочайланы Мариям «Битеулю билим бериуню сыйлы ишчиси» белги бла саугъалангандыла. Отарланы Фарида филология илмуланы кандидатды. Кыошарланы Халиматха былтыр «Россей Федерацияда юйретиуню бла жарыкъландырууну сыйлы ишчиси» деген ат берилгенди.

Билим бериуню федерал кырал стандартына жангычылыкъла кийирилгени бла байламлы устазла хазырланыу эм квалификацияны ёсдюрюу курсланы ётгендиле. Кёп болмай тогуз педагог – биринчи, бири – да бийик квалификация категорияны алгандыла.

Мектепни битеу кабинетлерине ремонт этилгенди. Быйыл школга окъургъа 200-ден аслам сабий келгенди, аладан 22-си – биринчи класслага.

Анатолий ТЕМИРОВ. СУРАТДА: школну директору Атмырзаланы Мухтар.



## Таурух



## Хан Тёбе

Кёнделеннге кире барганлай, жолну сол жанында бир дуппур барды, ол артык уллу да туюлдо, бийиклиги эки кьатлы юй чаклы болур. Тёгерек дуппур тийреси уа тюз жерди.

Анга кьарай кетсенг, адам кьол бла ишлеген болур деригинг келеди, атына да Хан Тёбе дейдиле. Аны юсюнден төрлю-тюрлю таурухла жюрюйдюле. Мен да эшитгенлерими айтайым.

Бирле айтадыла Акьсакь Темир Тохтамышны аскерлери бла бу тийреледе уруш этгенде, дуппур юсюнден оноу этип турганды, деп. Дагыда быллай бир хапар жюрюйдю. Аны юсюнден алгьа жыллада кёнделенчи кьартладан эшитген эдим. Ол санда Жашуулары Сейитден.

Бурунгу заманда таулу тишируулары энчи байрамлары болганды. Ала аны эр кишилени, жашчыклары окуна кьошмай бардыргандыла.

Жылгьа бир кере, кыркыаууз айны биринчи кюнлеринде, кызылуук да бир аз селейип, жауула да башлангынчы, эр кишилени да асламысы таугьа бичен ишлерге кетген заманда, бир кюнню тишируула кеслерине байрам этгендиле. Ол кюн ала кеслерине бир жылгьа хан айыргандыла.

Тёбени башында агьач тохана ишлендиле. Аны кийизле бла жасагандыла. Элде бек акьыллы, даражалы тишируу сайлап, анга олтургандыла. Ол а жылны ичинде тишируулагьа оноу этгенди. Бир-бирлерине жюрек кыйынылары болганла анга барып, жарсыула-

рын билдиргендиле, сора ол айтханлай этгендиле. Хан тишируу аланы кёп жумушларына кьараганды.

Ол кюн а, тишируула кеслерине оноучуну айыргьан кезиуде, абаданла тохананы төгерегине олтургандыла. Орта жыл санлыла ашарыкьла биширгендиле. Сабий кызычкьла уа ойнагандыла, төгерек туруп тепсегендиле.

Ала хар бири да ханларыны сыйнамысын кёргендиле, ол айтхандан чыкьмагандыла. Байрам баргьан кезиуде кызыладан кьалаурла салгандыла.

Жуукьлаша келген эр киши болса, кьалаур кызыла аны кыстап болгандыла. Алай аланы айтханлары этмей, бугьуп, алагьа кьараргьа кюрешгенлени тутсала уа, чыбыкьла, кызыкьла бла туюп жибергендиле.

Алай бла тишируула жылгьа бир кюнню, кеслерине атап, байрам этип, аны ойнай-кюле ашыргандыла. Ахырында абаданлары, жангыдан айырылгьан ханларына алгьыш этгенди. Жашаууна, битеу дунягьа да тынчлыкь, ырахатлыкь, мамырлыкь тежегенди.

Буюнюлюкде уа Хан Тёбени башында, тишируу ханны тоханасы болуучу жерде, аскерчини сынын кёребиз. Ол, Улуу Ата журт урушну кезиунде кьазуатха кетген кёнделенчилеге аталыпды. Темир бёркню да кьолуна алып, мудах сюеледи. Ата журтлары жуудан кьоруулай ёлген жашлагьа Улуу Аллахдан жаннет тилейдиле, дунягьа уа – тынчлыкь, мамырлыкь.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

## Билгири

## Кьабарты-Малкьар Республикада жашагьанла эм кьонакьла!

Адыгланы (черкесилени) кюнне жораланган байрам ингирге чакьырабыз. Ол 2022 жылда 19 сентябрьде Музыка театрда бардырылыкьды. 15:00 сагьатда башланырыкьды.

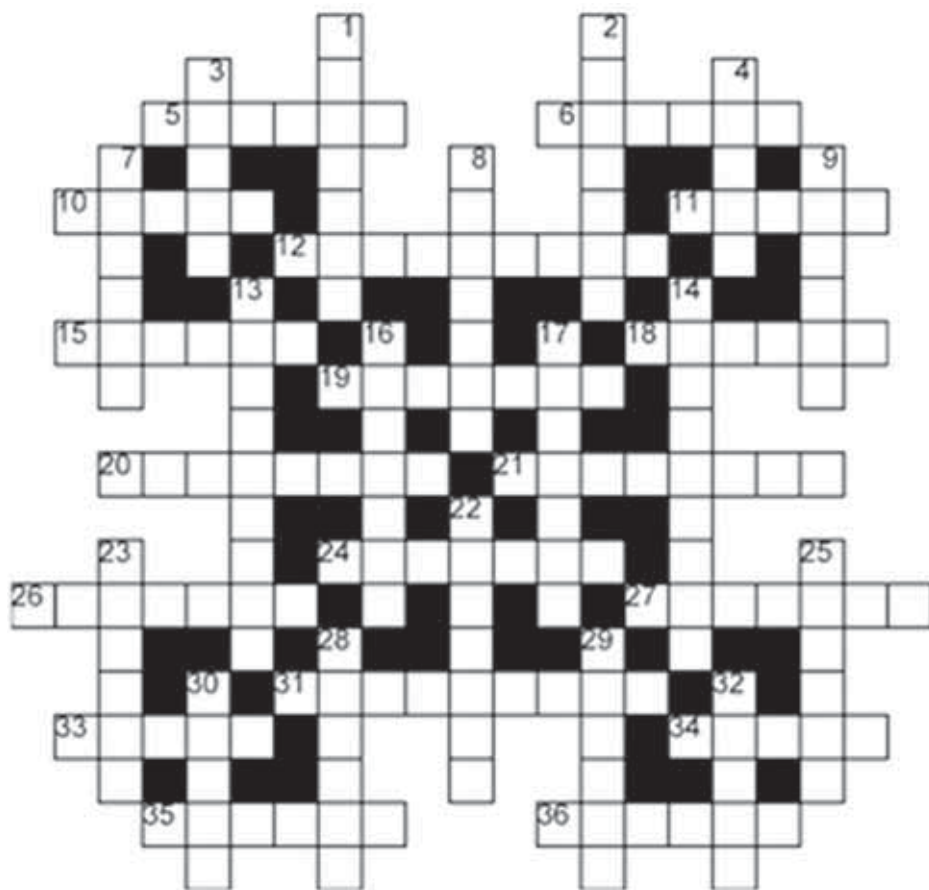
Программада:

«Кьабарты сюита» художестволу кёрмюч;



Кьабарты-Малкьар Республиканы искусство усталарыны кьатышыулары бла байрам концерт.

## СЁЗБЕР



**ЭНИНЕ:** 5. Урлукьлары ашны ариу ийис этдирген ханс. 6. Женгиз кийим. 10. Аман кьылыкь. 11. Хар кимге да аны Аллах алдан жазды дейдиле. 12. Тынчлыкьсыз аскерчи. 15. Мюйюзсюз ийнек. 18. Неден да дарман. 19. Тойну татлы этгенле. 20. Мал ашха деп салынган нартох. 21. Мирзеуно ууакь этиу. 24. Чибин «чайыр». 26. Халкьга махтау келтиргенле. 27. Кьозугьа тийишли зат. 31. Кьара шинли. 33. Бахсан ауузунда эски эл. 34. Билимни жолуна салган юйретиучю. 35. Таулу аш. 36. Талпыныу.

**ЁРЕСИНЕ:** 1. Кьыйынлыкь. 2. Ёлген ахлусуну мюлкюне ие болуучу. 3. Кьарын. 4. Ким да хайырланган жер. 7. Ырыскы. 8. Дауур жюрюттен адам. 9. Ауругьанга керек зат. 13. Кёп адамлы торк миллет. 14. Тынчлыкьсыз болуп, зат этерге талпыган. 16. Аууздан сёз чыкьмаган кезиу. 17. Ётюрюкчю. 22. Нальчикни бир тийреси. 23. Аты жыргьа кирген ай сыфатлы кызы. 25. Жаныуар. 28. Кьанатлы тутмакь. 29. Эртегили таулу кийим. 30. Ётюр адам. 32. Холамда эл.

ГАЗЕТНИ 105-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

**ЭНИНЕ:** 7. Алакьытай. 8. Шахтаран. 11. Жауун. 13. Айгьыр. 14. Сарасан. 15. Кьалауур. 16. Манкьурт. 20. Хашкурдукь. 22. Кьалпакь. 23. Арасат. 24. Жабалакь. 25. Акьтамакь. 29. Сырачы. 30. Балакьа. 31. Чыганлыла. 34. Ахшылыкь. 37. Айтышла. 38. Сюлесин. 39. Алаша. 41. Аллах. 42. Кьаранчха. 43. Султанат.

**ЁРЕСИНЕ:** 1. Кьаплан. 2. Тамата. 3. Токьтогьул. 4. Атайтмаз. 5. Байракь. 6. Байрам. 9. Жууаплау. 10. Агьартхан. 12. Галаула. 17. Жагьалашыу. 18. Жугьутурла. 19. Кьаланча. 21. Аргьамакь. 26. Чырахтан. 27. Манекен. 28. Окьуулула. 32. Дыгалас. 33. Айрыкам. 35. Гюнях. 36. Тиреу. 40. Арауан. 41. Аламат.

## Чакьырыу

## Росгвардиягьа — контракт бла

Кьабарты-Малкьар Республикада Звёздный посёлокда, РСО-Аланияда эм Чечен Республикада орналган Росгвардияны аскер бёлюмлеринде контракт амал бла кьуллукь этерге чакьырадыла.

Онсегиз жыллары толган эм запасада болган жыл санлары 50 жылгьа дери жетген неда Россия Федерацияны Саууланган кючлеринде запасада турмагьан эр кишиле кьуллукь этерге боллукьдула.

Аскер кьуллукьга контракт амал бла барабыз деген кандидатланы "Стрелок", "Водитель", "Снайпер", "Повар", "Электрик", "Слесарь" аскер кьуллукьлагьа аллыкьдыла.

1. Айлыкь иш хакьлары 36 000 сомдан башланады;

2. Жыл сайын берилген солуу кюнлери 30 кюнден 45 кюннге дери;

3. Ауругьан заманларында хакь толусунлай төленеди;

4. Жылны ичинде бир кере иш хакьыны ёлчеми тенгли бир ахча болушлукь бериледи;

5. Пенсиягьа 20 жыл кьуллукь этгенден сора чыгаргьа боллукьду;

6. Кьуллукь этген кезиуде окьуп, бийик билим алыргьа онг барды;

7. Социал жаны бла толусунлай жалчытылады;

8. Контрактны 6 айдан тебиреп бир жылгьа дери этерге боллукьду;

Соруулары болганла бу телефон номерлеге **8(938)707-07-78; 8(920)575-66-66; 8(8662)96-03-09** сёлеширге боллукьдула.

Учредительле: Кьабарты-Малкьар Республиканы Парламенти бла Правительство

Баш редактор  
КЬОНАКЬЛАНЫ ХАСАН

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа  
(баш редакторну орунбасары),  
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат  
(баш редакторну орунбасары),  
ТОКЬЛУЛАНЫ Борис  
(жууаплы секретарь),  
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,  
ТИКАЛАНЫ Фатима,  
ТРАМЛАНЫ Зукура,  
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 40-03-24.  
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиликлерин кьоруулау жаны бла Кьабарты-Малкьар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагьа "КьМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кёре 19.00 сагьатда кьол салынады. 20.00 сагьатда кьол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГАРГЬАНЛА:

Курданланы Сулейман - де-журный редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфья - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Бийчеккуланы Жаннет (1,2-чи бетле), Зезаланы Лида (3,4-чо бетле), Геляланы Валя (9, 10-чу бетле), Ахматланы Люоза (11, 12-чи бетле) — корректорла.

Тиражы 1474 экз. Заказ № 187  
Багьасы эркинди.

РЕДАКЦИЈАНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:



360000, Нальчик шахар,  
Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы:  
elbor\_50@mail.ru